

Αρείου Πάγου: 106/2003, Β2΄ Πολιτικό Τμήμα
Πηγή: Ε.Ε.Δ 62/03 σελ. 421, Ελ.Δ/νη 2003 σελ. 971

Προσβολή εργαζομένου από καρκίνο του πνεύμονος, οφειλομένου στην εργασία την οποία παρείχε στις εργοδότης του εταιρίες (αρχική και διάδοχο αντιστοίχως), οι οποίες χρησιμοποιούσαν ως πρώτη ύλη των παραγόμενων στο εργοστάσιό τους προϊόντων τον αμιάντο, και ειδικότερα ίνες αμιάντου, ο οποίος είναι επιβλαβής για την υγεία και μπορεί να προκαλέσει στους εργαζομένους που απασχολούνται στην κατεργασία του σοβαρότατες ασθένειες, όπως η αμιάντωση και ενδεχομένως ο καρκίνος των βρόγχων και των πνευμόνων, καθώς και του γαστρεντερικού συστήματος. - Κρίση ότι η ανωτέρω ασθένεια του παθόντα, που αποτελεί εργατικό ατύχημα, οφείλετο σε αμέλεια των διοικήσεων των εργοδοτριών επιχειρήσεων και των προστηθέντων από αυτές διευθυντικών τους στελεχών, οι οποίες δεν κατέβαλαν την απαιτούμενη επιμέλεια, ώστε να διαρρυθμίσουν τα σχετικά με τον χώρο εργασίας και τις εκεί εγκαταστάσεις, ώστε να προστατεύεται η υγεία των εργαζομένων. - Αγωγή παθόντος από εργατικό ατύχημα με αίτημα την επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης προς αποκατάσταση της ηθικής βλάβης την οποία του προκάλεσε το εργατικό ατύχημα. - Στοιχεία τα οποία πρέπει να περιέχει η ιστορική της βάση, ώστε να είναι ορισμένη και παραδεκτή. - Έλλειψη νομίμου βάσεως ως λόγος αναιρέσεως. Δεν στοιχειοθετείται, όταν οι ελλείψεις των αιτιολογιών της αποφάσεως αφορούν την ανέλεγκτη αναιρετικώς εκτίμηση των αποδείξεων και ειδικότερα την ανάλυση και αιτιολόγηση του αποδεικτικού πορίσματος, αρκεί τούτο να εκτίθεται σαφώς.

Κυριότερες διατάξεις: Ν. 551/1915 άρθρα 1 επ. και 16. Α.Κ. άρθρα 297, 298, 914, 922, 926 και 932. Κ.Πολ.Δ άρθρα 216 παρ. 1α ' και 559 αριθμ. 8, 14 και 19.

Πρόεδρος: ο αντιπρόεδρος, κ. Δημ. Λινός

Εισηγητής: ο αρεοπαγίτης, κ. Νικ. Συρόπουλος

Δικηγόροι: οι κ.κ. Δημ. Ζωητός, Ανδρ. Νικολόπουλος

Κατά τη διάταξη του άρθρου 559 αριθ. 8 ΚΠολΔ αναίρεση επιτρέπεται αν το δικαστήριο παρά το νόμο έλαβε υπόψη πράγματα που δεν προτάθηκαν ή δεν έλαβε υπόψη πράγματα που προτάθηκαν και έχουν ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης. Αποτελούν «πράγματα» και άρα η λήψη υπόψη τους ιδρύει το λόγο, περιστατικά μη περιεχόμενα στην αγωγή (Ολ. Α.Π. 294/1981). Στην προκειμένη περίπτωση, ο ήδη αποβιώσας και κληρονομηθείς από τους αναιρεσίβλητους ενάγων ζητούσε από τους αναιρεσειόντες ήτοι την πρώτη ανώνυμη εταιρία με την επωνυμία «Ι. * Α.Ε.» και το δεύτερο Π. Β., ατομικώς, να του καταβάλουν, σε ολόκληρο ο καθένας, το ποσό των 19.999.000 δραχμών ως χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης συνεπεία του αναφερομένου σ' αυτή εργατικού ατυχήματος. Στην ως άνω αγωγή αναφερόταν ειδικά για το δεύτερο αναιρεσειόντα ότι αυτός ευθύνεται αλληλέγγυα και εις ολόκληρο με την πρώτη στην πληρωμή του ανωτέρω ποσού ως νόμιμος εκπρόσωπος και διευθύνων σύμβουλος της. Με τη προσβαλλόμενη απόφαση του Εφετείου απορρίφθηκε η έφεση των αναιρεσειόντων κατά της οριστικής αποφάσεως του Μονομελούς Πρωτοδικείου, με την οποία αυτοί είχαν υποχρεωθεί να καταβάλουν, καθένας σε ολόκληρο, στον ως άνω ενάγοντα από την ως άνω αιτία το ποσό των 5.000.000 δραχμών. Το Εφετείο δέχθηκε ότι ο δεύτερος αναιρεσειών είναι υποχρεωμένος να καταβάλει στον ως άνω ενάγοντα σε ολόκληρο με την πρώτη αναιρεσειούσα το ως άνω ποσό γιατί είχε προστηθεί από την πρώτη στη διεύθυνση της επιχειρήσεώς της. Έτσι όμως έλαβε υπόψη πράγματα που δεν προτάθηκαν και έχουν ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης. Επομένως ο πρώτος λόγος της υπό κρίση αιτήσεως αναιρέσεως, από τον αριθμό 8 του άρθρου 559 ΚΠολΔ, καθόσον αφορά τον δεύτερο αναιρεσειόντα, είναι βάσιμος και πρέπει να αναιρεθεί η προσβαλλόμενη απόφαση και να παραπεμφθεί η υπόθεση, καθό μέρος αναιρείται, για περαιτέρω εκδίκαση στο ίδιο δικαστήριο, αφού είναι εφικτή η σύνθεσή του από άλλους δικαστές (άρθρο 580 παρ. 3 ΚΠολΔ).

Με τη προσβαλλόμενη απόφαση του Εφετείου έγιναν δεκτά τα εξής: Ο ενάγων είχε προσληφθεί την 20.3.1975 με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου από την εδρεύουσα στην Αθήνα εταιρία με την επωνυμία Α. Α.Ε. για να προσφέρει τις υπηρεσίες του ως βοηθός χημικού και υπεύθυνος μετρήσεων εργασιακού χώρου στην επιχείρηση κατασκευής και εμπορίας προϊόντων αμιάντου και άλλων δομικών υλικών που η τελευταία διατηρούσε στο Δρέπανο Πατρών. Κατά τη πρόσληψή του ήταν ηλικίας 26 ετών (έτος γεννήσεως 1949) και απολύτως υγιής. Με την υπ' αριθ. 2732/20-7-1994 πράξη της συμβολαιογράφου Πατρών Κ. Π., εξήντα πέντε εργαζόμενοι στη προαναφερόμενη εταιρεία Α. ΑΕΒΕ, μεταξύ των οποίων και ο ενάγων συνέστησαν την πρώτη εναγομένη ανώνυμη εταιρία με την επωνυμία Ι. * Α.Ε., η οποία στη συνέχεια δυνάμει του από 10-2-1995 ιδιωτικού συμφωνητικού εμίσθωσε για 12 έτη το εργοστασιακό συγκρότημα με το μηχανολογικό του εξοπλισμό στο οποίο ασκούσε την επιχειρηματική της δραστηριότητα η πιο πάνω εταιρία Α. ΑΕΒΕ με τη βούληση να συνεχίσει την επιχείρηση με το ίδιο προσωπικό, ως διάδοχος του αρχικού φορέα της. Στην επιχείρηση αυτή υπό το νέο φορέα της εξακολούθησε να εργάζεται και ο ενάγων ως εργάτης παραγωγής, απασχολούμενος ειδικότερα με τη δεματοποίηση και το λύσιμο των προϊόντων αμιάντου (σωλήνων, καμινάδων κλπ) μέχρι το Σεπτέμβριο του έτους 1999, οπότε απεχώρησε λόγω συνταξιοδοτήσεώς του. Από τον Αύγουστο του 1999 ο ενάγων, ο οποίος μέχρι τότε δεν είχε παρουσιάσει κανένα πρόβλημα υγείας, άρχισε να παρουσιάζει για πρώτη φορά συμπτώματα δύσπνοιας και αόρητους πόνους στη πλάτη. Για το λόγο αυτό την 1.10.1999 εισήλθε στην Α' πνευμολογική κλινική του Νοσοκομείου Νοσημάτων Θώρακος Νοτιοδυτικής Ελλάδας Ο ΑΓΙΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ, από το οποίο εξήλθε την 21.10.1999 με διάγνωση πλευρίτις πιθανώς ca (δηλ. καρκινογενούς) αιτιολογίας, πιθανός ca (δηλ. καρκίνος) πνεύμονος. Μετά την διάγνωση αυτή νοσηλεύθηκε στο Περιφερειακό Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο Πατρών από 9.11.1999 μέχρι 17.11.1999 ως πάσχων από μεσοθηλίωμα (μορφή καρκίνου) δεξιού ημιθωρακίου που έχει εντοπισθεί στον υπεζωκότα στο περικάρδιο και στον πνεύμονα και συνδέεται άμεσα με την έκθεσή του στον αμιάντο. Κατά τη διάρκεια της νοσηλείας του στο ανωτέρω Νοσοκομείο αφαιρέθηκε η μακροσκοπική διηθημένη περιοχή και από 7.12.1999 μέχρι 31.1.2001 υποβλήθηκε σε χημειοθεραπείες στην Ογκολογική Κλινική του ίδιου Νοσοκομείου. Εξάλλου, συνεπεία της ανωτέρω παθήσεώς του, ο ενάγων, ο οποίος ήταν ασφαλισμένος στο Ι.Κ.Α., με την υπ' αριθ. 112/29.3.2000 απόφαση της Πρωτοβάθμιας Υγειονομικής Επιτροπής του Ι.Κ.Α. κρίθηκε ανάπηρος κατά ποσοστό 70%. Οι ως άνω εργοδότηρες εταιρίες χρησιμοποιούσαν ως πρώτη ύλη των προϊόντων που παρήγαγαν στο εργοστάσιό τους (πλάκες, σωλήνες κλπ), τον αμιάντο, ο οποίος, και ειδικότερα η εισπνοή ινών αμιάντου, είναι επιβλαβής για την υγεία και μπορεί να προκαλέσει στους εργαζόμενους που ασχολούνται με την κατεργασία του, σοβαρότατες ασθένειες, όπως η αμιάντωση και ενδεχομένως καρκίνος των βρόγχων και των πνευμόνων, (μεσοθηλίωμα που είναι όπως προαναφέρθηκε μορφή καρκίνου και καρκίνο του γαστρεντερικού συστήματος, γι' αυτό είναι απαραίτητο να λαμβάνονται, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, προστατευτικά μέτρα και προφυλάξεις, μεταξύ των οποίων η μέτρηση αμιάντου στον αέρα του χώρου εργασίας, ο περιορισμός με υγρές μεθόδους της δημιουργίας και διασποράς σκόνης στο περιβάλλον, η γενική ενημέρωση των εργαζομένων και τακτά χρονικά διαστήματα για τους πιθανούς κινδύνους για την υγεία από την έκθεση στον αμιάντο, οι προφυλάξεις με τη χρήση του κατάλληλου ατομικού προστατευτικού εξοπλισμού και ενδυμάτων, η επίβλεψη της υγείας των εργαζομένων από τον αρμόδιο ιατρό εργασίας της επιχείρησης κ.α. Η διοίκηση όμως, τόσο της εταιρίας Α. ΑΕΒΕ όσο και της πρώτης αναιρεσεύουσας, καθώς και οι προστηθέντες από αυτές στη διεύθυνση του ανωτέρω εργοστασίου, αν και γνώριζαν από την έναρξη της λειτουργίας του τις επιβλαβείς επιδράσεις του αμιάντου, δεν προέβαιναν στην ενημέρωση των εργαζομένων οι οποίοι ήταν εκτεθειμένοι στις ίνες του αμιάντου που αιωρούντο σε μεγάλες ποσότητες στους χώρους του εργοστασίου και δεν ελάμβαναν τα κατάλληλα μέτρα προστασίας, όπως μηχανοποίηση, αυτοματισμός και χρησιμοποίηση κλειστών κυκλωμάτων στη παραγωγική διαδικασία με τοπικά συστήματα εξαερισμού για την περισυλλογή και απομάκρυνση της αμιαντούχου σκόνης, τακτικές μετρήσεις για τη διαπίστωση της επιβάρυνσης των χώρων εργασίας από τις αιωρούμενες ίνες, κοπή και λείανση των προϊόντων με ταυτόχρονη διαβροχή και τοπική

ισχυρή αναρρόφηση της εκλυόμενης κατά την επεξεργασία σκόνης, χρήση πλήρους προστατευτικής ενδυμασίας και προσωπίδας και διαρκή απασχόληση στο εργοστάσιο ειδικού ιατρού εργασίας και πνευμολόγου προς παρακολούθηση της υγείας των εργαζομένων. Η προαναφερόμενη ασθένεια του ενάγοντος δεν οφείλεται σε βαθμιαία και προοδευτική εξασθένηση και φθορά του οργανισμού του από τη φύση και το είδος της εργασίας του και των σύμφυτων προς την εργασία αυτή δυσμενών επαγγελματικών όρων, αφού αυτοί οι δυσμενείς όροι μπορούσαν να αποφευχθούν αν οι διοικήσεις των εργοδοτριών εταιριών και τα προστηθέντα από αυτές όργανα διευθύνσεως του εργοστασίου τους είχαν φροντίσει εγκαίρως να λάβουν τα προαναφερόμενα προσήκοντα μέτρα ασφαλείας των εργαζομένων, αλλά αντιθέτως σε αμέλεια των διοικήσεων των εργοδοτριών εταιριών και των προστηθέντων από αυτές οργάνων διευθύνσεως του εργοστασίου, οι οποίες (διοικήσεις) δεν κατέβαλαν την απαιτούμενη επιμέλεια ώστε να διαρρυθμίσουν, τα σχετικά με το χώρο εργασίας και τις εκεί εγκαταστάσεις έτσι που να προστατεύεται η υγεία των εργαζομένων και κατά συνέπεια οφείλεται σε εργατικό ατύχημα.

Επομένως εφόσον, σύμφωνα με τις παραδοχές της προσβαλλόμενης απόφασης, ο ήδη κληρονομηθείς από τους αναιρεσίβλητους ενάγων, απασχολήθηκε από την πρώτη αναιρεσείουσα στις εγκαταστάσεις του ως άνω εργοστασίου από τις 10-2-1995 και ενόσησε για πρώτη φορά κατά μήνα Αύγουστο 1999, η πρώτη αναιρεσείουσα αλυσιτελώς προβάλλει τον ισχυρισμό της μη διαδοχής της στην επιχείρηση του αρχικού φορέα Α. Α.Ε.Β.Ε. γιατί αυτός δεν ασκεί νόμιμη επιρροή εν όψει του ότι ο κληρονομηθείς από τους αναιρεσίβλητους ενάγων, κατά τα αμέσως ανωτέρω, ενόσησε το πρώτον κατά μήνα Αύγουστο 1999, ήτοι σε χρόνο κατά τον οποίο ασκούσε την επιχείρηση και εργοδότριά του ήταν αυτή (πρώτη αναιρεσείουσα) και σύμφωνα με τις παραδοχές της προσβαλλόμενης απόφασης η ασθένειά του οφειλόταν και σε αμέλεια της διοικήσεως της πρώτης αναιρεσείουσας και των προστηθέντων από αυτήν οργάνων διευθύνσεως του εργοστασίου. Ως εκ περισσού δεν γίνεται αναφορά, στη προσβαλλόμενη απόφαση, στη διαδοχή της επιχείρησης από τη πρώτη αναιρεσείουσα εφόσον το διατακτικό της απόφασης αυτής επαρκώς στηρίζεται στη κύρια αιτιολογία για αμέλεια των νομίμων εκπροσώπων της και των προστηθέντων από αυτήν ως άνω. Επομένως ο πρώτος λόγος από τον αριθμό 8 του άρθρου 559 ΚΠολΔ, καθόσον αφορά τη πρώτη αναιρεσείουσα, και ο δεύτερος λόγος της υπό κρίση αιτήσεως αναίρεσεως από τον αριθμό 1 του άρθρου 559 ιδίου Κώδικα, με τους οποίους υποστηρίζονται τα αντίθετα, είναι αλυσιτελείς και πρέπει να απορριφθούν.

Σύμφωνα με τις συνδυασμένες διατάξεις των άρθρων 299, 914, 922, 926 και 932 Α.Κ. ο παθών από εργατικό ατύχημα που οφείλεται σε πταίσμα επομένως και σε οποιαδήποτε αμέλεια του εργοδότη ή των προσώπων που αυτός έχει προστήσει στην υπηρεσία του, έχει το δικαίωμα να απαιτήσει να του καταβάλει ο εργοδότης χρηματική ικανοποίηση προς αποκατάσταση της ηθικής βλάβης που του προκάλεσε το ατύχημα, αφού ως προς την αξίωση αυτή του εργαζομένου ο εργοδότης δεν καλύπτεται από το Ι.Κ.Α. Περαιτέρω, για την κατά το άρθρο 216 ΚΠολΔ πληρότητα της αγωγής με την οποία ζητείται η καταβολή χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης από εργατικό ατύχημα, πρέπει να εκτίθεται η ύπαρξη εργασιακής σχέσεως μεταξύ του παθόντος και του υποχρέου, η βλάβη του σώματος ή της υγείας του εργαζομένου, η επέλευση του ατυχήματος κατά την εκτέλεση της εργασίας η εξ αφορμής αυτής, η απόδοση του ατυχήματος σε πταίσμα, δηλαδή οποιαδήποτε μορφής αμέλεια του εργοδότη ή των προσώπων που αυτός έχει προστήσει στην υπηρεσία του και στη περίπτωση της ειδικής αμέλειας ή μη τήρηση των ειδικών διατάξεων των ισχυόντων νόμων, διαταγμάτων ή κανονισμών για τους όρους ασφαλείας των εργαζομένων, αναφερομένων των συγκεκριμένων μέτρων, μέσων και τρόπων προς επίτευξη της ασφάλειας των εργαζομένων και ότι το ατύχημα δεν θα συνέβαινε χωρίς την εργασία και τις περιστάσεις εκτελέσεώς της. Στη προκειμένη περίπτωση ο κληρονομηθείς από τους αναιρεσίβλητους ενάγων με την αγωγή του, επί της οποίας έχει εκδοθεί η προσβαλλόμενη απόφαση, όπως προκύπτει από την επισκόπηση του σχετικού δικογράφου, αναφέρει με πληρότητα και σαφήνεια όλα τα ανωτέρω πραγματικά περιστατικά. Συνεπώς, ενόψει και του ότι η διαδοχή στην επιχείρηση από τη πρώτη αναιρεσείουσα είναι νομικώς αδιάφορη κατά τα αμέσως ανωτέρω, το Εφετείο, που έκρινε ότι η αγωγή ήταν ορισμένη, δεν υπέπεσε στη πλημμέλεια του άρθρου 559 αριθ. 14

ΚΠολΔ και γι ` αυτό ο τρίτος λόγος της υπό κρίση αιτήσεως αναιρέσεως, με τον οποίο υποστηρίζονται τα αντίθετα, είναι αβάσιμος και πρέπει να απορριφθεί.

Από τη βεβαίωση του Εφετείου στη προσβαλλόμενη απόφασή του, ότι στο πόρισμά του ως προς την ένδικη αγωγή κατέληξε αφού έλαβε υπόψη "όλα τα επικαλούμενα και προσκομιζόμενα έγγραφα" και από το σύνολο των αιτιολογιών αυτής, δεν καταλείπεται αμφιβολία ότι το Εφετείο έλαβε υπόψη του και εκτίμησε τα έγγραφα τα οποία αναφέρονται στον τέταρτο λόγο της αιτήσεως αναιρέσεως ήτοι: την από 25-4-1994 αναγγελία των απαιτήσεων κατά της Α. ΑΕΒΕ των εργαζομένων σ' αυτά, μεταξύ των οποίων και ο ενάγων, β) τις καταστάσεις προσωπικού της πρώτης αναιρεσείουσας, γ) το από 10-2-1995 ιδιωτικό συμφωνητικό μισθώσεως του εργοστασίου πρώην Α. ΑΒΕΕ, το τελευταίο από τα οποία μάλιστα ρητώς μνημονεύεται στη προσβαλλόμενη απόφαση.

Επομένως ο τέταρτος λόγος της υπό κρίση αιτήσεως αναιρέσεως, με τον οποίο αποδίδεται στο Εφετείο η πλημμέλεια του άρθρου 559 αριθ. 11 ΚΠολΔ είναι αβάσιμος και πρέπει να απορριφθεί.

Κατά την έννοια του άρθρου 559 αριθ. 19 ΚΠολΔ, η απόφαση δεν έχει νόμιμη βάση όταν στο αιτιολογικό που συνιστά την ελάσσονα πρόταση του δικανικού συλλογισμού, δεν αναφέρονται διόλου ή αναφέρονται ανεπαρκώς ή αντιφατικώς τα πραγματικά περιστατικά, στα οποία το δικαστήριο της ουσίας στήριξε την κρίση του επί ζητήματος με ουσιώδη επιρροή στην έκβαση της δίκης και έτσι δεν μπορεί να ελεγχθεί αν στη συγκεκριμένη περίπτωση συνέτρεχαν οι όροι του κανόνα ουσιαστικού δικαίου που εφαρμόστηκε ή δεν συνέτρεχαν οι όροι εκείνου που δεν εφαρμόστηκε. Αντιθέτως η απόφαση δεν στερείται από νόμιμη βάση όταν οι ανωτέρω ελλείψεις αφορούν στην αναιρετικώς ανέλεγκτη εκτίμηση των αποδείξεων (άρθρο 561 παρ. 1 ΚΠολΔ) και ειδικότερα στην ανάλυση και αιτιολόγηση του αποδεικτικού πορίσματος, αρκεί αυτό να εκτίθεται σαφώς.

Επομένως ο πέμπτος λόγος της αιτήσεως αναιρέσεως, με τον οποίο πλήττεται η προσβαλλόμενη απόφαση για ανεπαρκείς αιτιολογίες, αναφερόμενες αποκλειστικά στην εκτίμηση των αποδείξεων και στην αιτιολόγηση του αποδεικτικού πορίσματος, το οποίο εκτίθεται στη απόφαση σαφώς, είναι απαράδεκτος και πρέπει να απορριφθεί. Σημειωτέον ότι ο λόγος αυτός αλυσιτελώς προβάλλεται καθόσον αφορά τη διαδοχή στην επιχείρηση από τη πρώτη αναιρεσείουσα γιατί είναι νομικά αδιάφορη η ύπαρξη ή μη διαδοχής, κατά τα αμέσως ανωτέρω εκτιθέμενα και συνεπώς δεν αποτελεί ζήτημα που ασκεί ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης, κατά την έννοια του άρθρου 559 αριθ. 19 ΚΠολΔ.

(Απορρίπτει την αίτηση αναίρεσης της 452/2001 αποφάσεως του Εφετείου Πατρών. Αναίρει την 452/2001 απόφαση του Εφετείου Πατρών ως προς το δεύτερο αναιρεσείοντα

Παραπέμπει ως προς τον ως άνω αναιρεσείοντα την υπόθεση προς περαιτέρω εκδίκαση στο ίδιο Εφετείο, που θα συγκροτηθεί από άλλους δικαστές.